

Oslo

**Handlingsplan
Oslo kommunes rusinstitusjoner
2024-2025
Byrådssak 1096/23**

Innhold

1	Bakgrunn	3
2	Prosess for Handlingsplan for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2024-2025.....	4
3	Innledning	5
3.1	Målsetting	5
3.2	Andre planer på området	5
4	Situasjonsbeskrivelse	5
4.1	Tjenesteutviklingen.....	5
4.2	Tilgang til egnede boliger/boligløsninger i bydelene.....	6
4.3	Bydelenes etterspørsel av rusinstitusjonsplasser og institusjonenes belegg.....	6
4.4	Hvordan Velferdsetatens kompetanse kan anvendes i bydelene	7
4.5	Bygningsmessig standard, driftsmessige forhold og HMS	8
5	Tiltak i handlingsplanperioden 2024-2025	8

1 Bakgrunn

Handlingsplan for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2024-2025 er forankret i byrådet's russtrategi fra 2018 og i byrådet's Temaplan for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2021-2023. Begge sakene er behandlet av bystyret.

I forbindelse med utarbeidelsen av kunnskapsgrunnlaget for russtrategien ble personer med egenerfaring med rusproblemer intervjuet. Det kom tydelig fram at god livskvalitet for dem forutsetter at grunnleggende behov er oppfylt. Et trygt sted å bo, og et meningsfullt innhold i hverdagen i form av arbeid/aktivitet og sosialt samvær, ble beskrevet som viktigst.

Det finnes godt faglig belegg for at tilbud til personer med rusproblemer bør gis i tilknytning til eget hjem, lokalmiljø og i hverdagslige omgivelser, der både utfordringer og ressurser tas inn som en del av et individuelt tilpasset hjelpetilbud.

I Temaplan for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2021-2030 fremkommer det at antall rusinstitusjonsplasser reduseres fra 657 plasser til 475 i løpet av planperioden, fordelt på seks ulike tjenestekategorier. Omstillingene fram til 2030 berører både kommunale og ideelle aktører, samt alle typer tjenestekategorier.

For å klare å bo, og å beholde boligen, kan plass i rusinstitusjon være et nødvendig og riktig omsorgsnivå for en periode. Opphold i rusinstitusjon skal være målrettet og tidsbegrenset, og understøtte det rusfaglige arbeidet i bydelene. Bydelenes enkeltvedtak om plass i rusinstitusjon etter helse- og omsorgstjenesteloven skal bygge på en faglig vurdering av den enkeltes behov, og kravene til lovbestemt brukermedvirkning skal ivaretas.

Med utgangspunkt i Temaplan for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2021-2030 utarbeider og fastsetter byrådet toårige handlingsplaner som beskriver konkrete endringer i/mellom tjenestekategorier, budsjettmessige konsekvenser, bemanningsbehov, kompetansesammensetning, utlysning av mulig konkurranser, eller bruk av opsjoner, i perioden.

Bystyret har lagt til grunn at byrådet baserer handlingsplanene på en helhetlig vurdering av disse forholdene:

- Tjenesteutviklingen og tilgangen til egnede boliger/boligløsninger i bydelene
- Bydelenes etterspørsel av rusinstitusjonsplasser og institusjonenes belegg
- Hvordan Velferdsetatens kompetanse kan anvendes i bydelene
- Bygningsmessig standard, hvilke bygg som er egnet/ikke egnet for institusjonsdrift
- Driftsmessige/sikkerhetsmessige forhold
- Risikovurderinger, herunder helse-, miljø- og sikkerhet

2 Prosess for Handlingsplan for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2024-2025

Ved utarbeidelsen av Temaplan for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2021–2030 ble det gjennomført en omfattende ekstern høring. Alle høringsinnspillene ble vurdert av byrådet.

Som forberedelse til Handlingsplan for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2024-2025 har Velferdsetaten gjennomført en bredt anlagt og involverende prosess, med deltakere fra bydelene, ledere og ansatte i kommunale rusinstitusjoner, ideelle aktører, bruker- og pårørendeorganisasjoner og ansattes representanter.

Velferdsetaten leverte i mai 2023 forslag til Handlingsplan for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2024-2025. Forslagene var risikovurdert, og bygger på oppdatert informasjon om de forholdene bystyret har fastsatt.

Ansattes hovedorganisasjoner har vært involvert i prosessen med utarbeidelsen av Handlingsplan for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2024-2025 gjennom orientering/informasjon og drøfting i partssammensatte fora.

3 Innledning

3.1 Målsetting

I handlingsplanen følger byrådet opp føringen i russtrategien fra 2018 om å gå fra et institusjonsbasert rusfelt til boligtilbud i egen bydel med desentraliserte tjenester, slik at også innbyggere med rusproblemer skal kunne leve et aktivt og meningsfylt liv med økt livskvalitet.

Bystyret vedtok 21.04.2021 sak 90/21 byrådssak 226/20 *Institusjonsplass til rett tid og rett sted – Temaplan for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2021–2030*. Temaplanens mål er at:

- Antall rusinstitusjonsplasser skal understøtte bydelenes tiltakskjede, imøtekomme bydelenes etterspørsel og at somatiske, psykiske og rusrelaterte helseforhold og funksjonsnivå i større grad ses under ett.
- Plass i rusinstitusjon skal bidra til å nå individuelle målsettinger for endrings- og mestringsarbeid og til økt livskvalitet.
- Omstillingene skal bidra til effektiv bruk av kommunens ressurser.
- Medarbeidere som blir berørt av omstillingene skal ha ryddige og gode arbeidsforhold, og få brukt sin kompetanse.

Disse målene er også utgangspunktet for Handlingsplan for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2024-2025.

Byrådet legger vekt på at omstillingene skal foregå på en balansert og helhetlig måte.

3.2 Andre planer på området

- Byrådssak 158/18 Byrådets strategi for rusfeltet i Oslo
- Byrådssak 266/19 Strategi for å styrke de ideelle aktørenes posisjon i Oslo kommunes velferdstjenester
- Byrådssak 226/20 Institusjonsplass til rett tid og rett sted – Temaplan for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2021-2030
- Byrådssak 1117/21 Handlingsplan for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2022-2023
- Overordnet standard for tjenester i hjemmet (2019)
- Oslostandard for pårørendesamarbeid (2020)
- Oslostandard for rusfaglig arbeid (2021)
- Oslostandard for bomiljøarbeid (2022)
- Oslostandard for booppfølging (2023)

4 Situasjonsbeskrivelse

4.1 Tjenesteutviklingen

Bydelene har i perioden 2016-2023 fått bevilget 455 mill. i særskilte midler til styrket rusomsorg og desentraliserte tjenester, i tillegg til 193 mill. til booppfølging og boligtiltak til sårbare grupper. Fra 2023 er midlene øremerket. Fra 2019 ble dessuten 139 mill. omfordelt fra Velferdsetaten til bydelene som følge av endringer i bydelsbetalingen for rusinstitusjonsplasser. Dette har bidratt til at bydelene har kunnet bygge opp og utvide sine tjenester. Hver bydel har

utarbeidet ruspolitiske handlingsplaner, hvor lokale tiltak innenfor rammen av Program for rusfeltet i Oslo 2020–2024 (PRIOslo) er beskrevet.

I PRIOslo gjennomføres det tiltak som gjør at byrådet både kan følge og dokumentere utviklingen i bydelene. På denne måten har byrådet oversikt over lokale forhold. Samarbeidet om de gjensidige forpliktelsene mellom bydelene og Velferdsetaten på rusfeltet er styrket gjennom programmet, blant annet gjennom beskrivelse av de ulike virksomhetenes ansvar for tiltak i den helhetlige tiltakskjeden for personer med rusproblemer.

4.2 Tilgang til egnede boliger/boligløsninger i bydelene

Bydelene har bygget opp varierte og flere tjenestetilbud til målgruppen. Tilgangen til boliger er utfordrende. Bydelene har gitt tilbakemelding om at det er et stort behov for kommunale utleieboliger og samlokaliserte boliger med bemanning i egnede bomiljø.

Gjennom Temaplan for Oslo kommunes behov for kommunale boliger 2024–2033 vil byrådet bidra til flere boliger for vanskeligstilte gjennom kjøp av boliger i markedet og bygging av boliger som ikke kan fremskaffes i markedet. Videre vil byrådet bidra til gode leiealternativer til kommunalt eide leieboliger, for eksempel gjennom tilvisningsavtaler. For innbyggere med rusproblemer vil somatiske helseproblemer kunne påvirke behov for både tilrettelagt bolig, bemanning og nødvendig oppfølging.

Boligens egnethet og beliggenhet er viktige premisser for vellykket overgang fra institusjon til bolig. Ved mangel på egnede boliger, er det fare for at både den enkelte som får tilbud om bolig og nærmiljøet vil oppleve negative konsekvenser. PRIOslo vil i 2024 ha bo- og nærmiljøarbeid som et av sine hovedfokusområder.

Russtrategien fra 2018 peker på at et premiss for å gå fra et institusjonsbasert rusfelt til boligtilbud med tjenester i egen bydel er en utvikling som også ivaretar bo- og nærmiljøet. Dette er en problemstilling som gjør at kunnskap om bomiljøutfordringer bør trekkes med i tverrsektorielt samarbeid og planlegging som kan berøre nabolag.

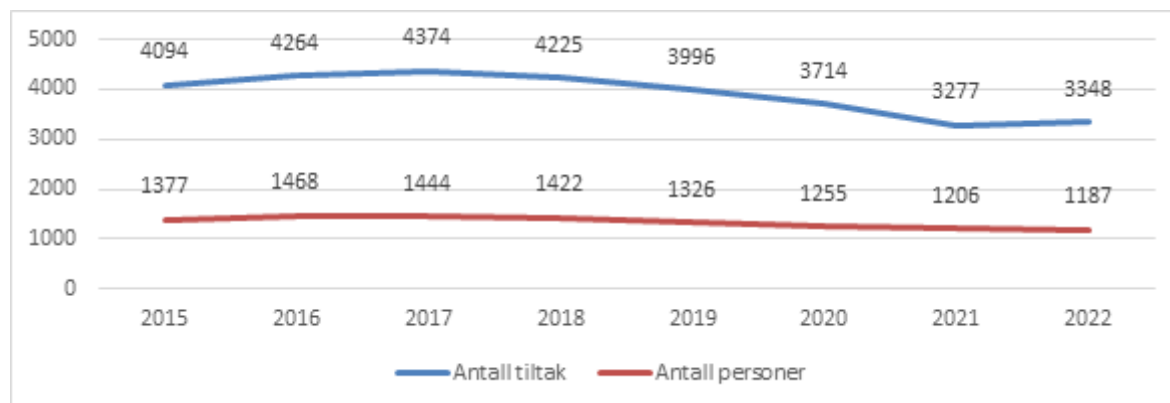
Med hensyn til bydelenes prioriteringer av tildeling av kommunale boliger og som kan ha konsekvenser for ulike grupper, har Forskrift om tildeling av kommunal bolig bestemmelser om hvordan bydelene skal prioritere mellom ulike utsatte grupper.

4.3 Bydelenes etterspørsel av rusinstitusjonsplasser og institusjonenes belegg

Redusert etterspørsel etter rusinstitusjonsplasser er en ønsket utvikling og i tråd med byrådets russtrategi. Personer med rusproblemer skal få en systematisk oppfølging som legger til rette for endrings- og mestringsarbeid i bydelen de bor i, og hvor plass i rusinstitusjon kan inngå som ett av flere tiltak ut fra den enkeltes behov og funksjonsnivå.

Etterspørselen har også i 2023 fortsatt å synke, selv om reduksjonen i nedgangen er noe mindre enn tidligere år. Antall henvisninger om rusinstitusjonsplass gikk ned fra 50 henvisninger i januar 2023 til 26 henvisninger i juli 2023.

Samlet sett har det vært nedgang både i antall tiltak (opphold) og antall personer som har hatt opphold i rusinstitusjon de seneste årene, slik denne tabellen viser:

Antall personer og antall tiltak (opphold) i Velferdsetatens rusinstitusjoner i årene 2015 til 2022. (Kilde: Velferdsetaten).

Det har over tid vært lavt belegg ved ressursentrene (rusfri rehabilitering). Dette gjelder både kommunale og ideelle ressursentre Oslo kommune har avtale med. Mange av beboerne har botid utover normert oppholdstid, det vil si utover ett år. De fleste med botid utover to år oppholder seg i ideelle ressursentre. Sammenlignet med 2016 og 2017 er det i 2022/2023 en halvering av antall henvisninger fra bydelene om plass i ressursentre.

Velferdsetaten melder om 60-70 ledige plasser første halvår 2023. Gjennomsnittlig belegg for rusinstitusjonsplassene i Velferdsetaten var i dette tidsrommet 77,6 % for omsorg-/mestrings- og ressursentrene samlet, og 94,2 % for akutt-, utrednings- og videerformidlingsenhetene. Beleggskravet er hhv 92 % og 96 %.

Det er fra 2023 innført ordning med brukerstyrte plasser i flere rusinstitusjoner, som gjør at en person som tidligere har vært innlagt, etter avtale selv kan legge seg inn for en periode. Dette skal ved behov bidra til å stabilisere livssituasjonen til den det gjelder.

4.4 Hvordan Velferdsetatens kompetanse kan anvendes i bydelene

Velferdsetaten har i oppdrag å bistå bydelene med å ta i bruk Oslostandard for rusfaglig arbeid. Dette arbeidet pågår som planlagt. Oslostandard for bomiljøarbeid og Oslostandard for booppfølging i kommunale boliger er under implementering. Oslostandardene gir faglige føringer fra byrådet til bydelene som bidrar til mer likeverdige tjenester og bedre kvalitet.

PRIOslo støtter som kompetansenettverk opp under bydelenes arbeid med å videreutvikle individuelt tilpassede tjenester til personer med rusproblemer, og bidrar i prosesser med fremskaffelse av boliger/boligløsninger i velfungerende bomiljø. Gjennom PRIOslo er det blant

annet utarbeidet en beskrivelse av Velferdsetatens ansvar for tiltak i den helhetlige tiltakskjeden i bydelene for personer med rusproblemer.

Kompetansesenter rus Oslo i Velferdsetaten tilbyr en rekke relevante kurs/opplæring for medarbeidere i bydelene. Høsten 2023 starter blant annet opplæringstilbud om rus og somatisk helse for medarbeidere i bydelenes helse-, omsorgs- og velferdstjenester.

4.5 Bygningsmessig standard, driftsmessige forhold og HMS

Velferdsetaten har i forbindelse med utarbeidelse av forslag til Handlingsplan for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2024-2025 gjennomgått bygningsmassen. Flere institusjoner har betydelige vedlikeholdsbehov.

Stensløkka ressurscenter er den institusjonen som har størst vedlikeholdsbehov og som vurderes å være minst egnet for institusjonsdrift. Dette henger sammen med at bygget er en eldre villa, og har vært benyttet til rusinstitusjon i mer enn 50 år. Bygget krever store vedlikeholdstiltak. Kostnadene ble i 2022 estimert til 50 mill.

Det er få muligheter til ombygging, blant annet er det ikke mulig å etablere heis, HC-tilpasninger eller bad på hvert rom. Bygningsmassen ansees som dårlig og lite egnet til formålet, og kostnaden knyttet til rehabilitering så omfattende, at Stensløkka ressurscenter både av økonomiske, bygnings- og driftsmessige årsaker bør avvikles som rusinstitusjon.

Det er dokumentert HMS-utfordringer ved flere rusinstitusjoner. Disse håndteres av ledelse, tillitsvalgte og verneombud i Velferdsetaten i samarbeid med Arbeidstilsynet og byrådsavdelingen. Sikkerhetsmessige forhold kan ha sammenheng med bygningsmessige forhold, og underbygger vurderinger om at enkelte bygg i Velferdsetaten er mindre egnet til institusjonsdrift.

5 Tiltak i handlingsplanperioden 2024-2025

Handlingsplan for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2024-2025 gjennomføres i tråd med bystyrets vedtak av 21.04.2021 sak 90/21 byrådssak 226/20 Institusjonsplass til rett tid og rett sted – Temaplan for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2021-2030.

Handlingsplanen skal bidra til effektiv bruk av kommunens ressurser. Budsjettmessige konsekvenser av handlingsplanen er innarbeidet i byrådets forslag til budsjett for 2024 og i økonomiplanen for 2024-2027. Forslagene behandles og vedtas av bystyret i desember 2023.

Adamstuen omsorgssenter omstilles til Adamstuen forsterket omsorgssenter med høyere bemanningsfaktor og høyere andel helsepersonell (fortsatt med 43 plasser).

Omstillingen av Adamstuen omsorgssenter følger av byrådets innsats for å styrke tilbudet om langtidsplasser med tilbud om heldøgns pleie- og omsorg for innbyggere med langvarig rusproblematikk og som har helseproblemer og aldersrelaterte sykdommer. Tiltaket ses i sammenheng med vedtatte omstillinger ved Stovnerskoghjemmet.

Etter en samlet vurdering av de forholdene som bystyret har bedt byrådet om å legge til grunn for omstillinger i handlingsplanperiodene, løser byrådet den vedtatte reduksjonen gjennom en avvikling av 45 plasser i kommunal regi, samt 22 plasser hos ideell aktør. Den dokumenterte overkapasiteten reduseres.

Det mest hensiktsmessige er at nedtrekket i kommunale virksomheter skjer ved henholdsvis at én hel institusjon legges ned, og at selvstendige/enkeltstående leiligheter i regi av Velferdsetaten tilbakeføres til Boligbygg KF. Å drifte boliger til rusfrie personer/personer med lite rusatferd er jamfør byrådets russtrategi en oppgave for bydelene. Bruken av boligene er lav.

Dagens kontrakter med ideelle leverandører av rusinstitusjonsplasser løper ut 2025. For ideelle leverandører gjennomføres nedtrekket ved at det ikke utløses opsjon på 22 rusfrie plasser i ressurscenter ved Frelsesarméens Bosatt. Etter omstillingen drifter Frelsesarméen fortsatt tre rusinstitusjoner (Heimen, Den Åpne Dør og Fagerborg).

Det legges til grunn at minimum 25 % av det totale antallet rusinstitusjonsplasser skal tilbys av ideelle aktører, jf. bystyrets tidligere vedtak. Etter omstillingen drifter ideelle aktører 27%.

I tillegg til omstillingen av Adamstuen omsorgssenter, inneholder Handlingsplan for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2024-2025 følgende tiltak innenfor allerede vedtatt økonomiplan for 2023-2026:

- Avvikling av Stensløkka ressurscenter (17 plasser) fra 01.03.2024.
- Tilbakeføring av selvstendige/enkeltstående leiligheter ved Haugenstua ressurscenter og Liakollen mestringsenhet (28 boliger) fra Velferdsetaten til Boligbygg Oslo KF innen 01.07.2024.
- Ikke utløse opsjon på 22 plasser i ressurscenter fra ideell aktør i 2025 (Frelsesarméens Bosatt).

Nedtrekket på 45 plasser i kommunal regi og 22 plasser hos ideell leverandør vurderes som faglig forsvarlig, helhetlig og balansert.

Berørte beboere får i et tett samarbeid mellom bydelen og tiltaket aktivt medvirke i valg om hvilken løsning som er best for den enkelte. Avvikling og omstilling gjøres med en traumeinformert tilnærming.

For ansatte ved Stensløkka ressurscenter vil avvikling medføre endring av arbeidsforholdet, men det vurderes at det er liten risiko for overtallighet, i og med at institusjonen har høyest andel med fagutdanning i sin tjenestekategori. For ansatte ved Haugenstua ressurscenter og Liakollen mestringsenhet vil avvikling av enkeltstående leiligheter ikke få konsekvenser for arbeidsforholdet. Nye, eller endrede, oppgaver kan følge av faglige omstillinger. For de ansatte ved Adamstuen omsorgssenter vil omstillingen bedre faglige og arbeidsmiljømessige forhold.

Velferdsetaten har i sitt forslag til Handlingsplan for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2024-2025 også foreslått omstilling av Østensjøveien mestringsenhet til ordinært omsorgssenter og anskaffelse av flere plasser i tjenestekategorien forsterket bo- og behandlingstilbud. Dette vil byrådet vurdere i senere budsjettprosesser.

Velferdsetaten gjennomfører byrådets vedtak i tråd med lover og gjeldende regelverk. Etaten har ved tidligere endringer i institusjonsapparatet gjennomført disse på en god måte for beboere og ansatte. Det legges til grunn av dette også skjer ved disse omstillingene.

Velferdsetaten etablerer en gjennomføringsplan for ivaretagelse av beboere og ansatte som involverer lokalt tillitsvalgte og verneombud, både i etaten og ved tjenestestedene.

Oslo

